

SHIRLEY JACKSON

Piyango ve
Diđer Öyküleri

Türkçesi: Berrak Göçer

The Lottery and Other Stories

© Shirley Jackson, 1948, 1949

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Siren Yayınları'na aittir. Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar haricinde, yayıncının izni olmaksızın hiçbir surette ve hiçbir ortamda paylaşılamaz.

© Siren Yayınları, 2020

Siren Yayınları - Öykü

Sertifika No: 16232

ISBN: 978-605-5903-83-1

Birinci Baskı: Mart 2020

Yayın Yönetmeni: Sanem Siner

Yayın Koordinatörü: Erol Aydın

Çeviren: Berrak Göçer

Kapak Tasarım: Nazlım Dumlu

İç Tasarım: aclemşenel.com

Baskı: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/197-203

Topkapı, İstanbul. Tel: 212 567 80 03

Sertifika No:44865

Asmalı Mescit Mah. Ensiz Sokak No. 9/312

Beyoğlu-İSTANBUL

t (212) 243 45 65 **f** (212) 251 05 32

www.sirenyayinlari.com

info@sirenyayinlari.com

sireninsesi.blogspot.com

Annem ve babam için

SARHOŞ

Bu eve ancak kendi başına mutfağın yolunu bulabilecek kadar aşınaydı, çakırkeyif haliyle zaten daha fazlasını da yapamazdı; buz almaya gidiyordu görünürde ama asıl niyeti biraz ayılmaktı, salondaki koltukta sızacak denli samimi değildi aileyle. Partiyeye, piyanonun başında “Stardust”ı söyleyen insanlara, camları tertemiz ince çerçeveli bir gözlük takmış asık suratlı delikanlıyla heyecanlı heyecanlı sohbet eden ev sahibesine tereddütsüz sırtını döndü ve sandalyelere oturmuş dört-beş kişinin kendi aralarında pürdikkat bir şey tartıştığı yemek odasında sakınarak yürüdü; mutfağın kapıları dokunuşuyla aniden savrulurarak açıldı; elini koyduğunda yüzeyi ona temiz ve soğuk gelen beyaz masanın başına geçip oturdu. Kadehini yeşil desenin üzerinde uygun bir yere yerleştirdi ve kafasını kaldırdığında genç bir kızın masanın karşısında kendisini merakla süzdüğünü gördü.

“Merhaba,” dedi adam. “Sen evin kızı mısın?”

“Adım Eileen,” dedi kız. “Evet.”

Adam kızın salaş, paspal buldu; giysileri yüzünden öyle, bu zamane genç kızları işte, diye düşündü kafası dumanlı; saçları iki yandan örülmüş kızın taze, dinç, sade bir görünüşü vardı; kazağı mora çalıyordu, saçları koyu renkti. “Ne de güzel ayık ayık konuşuyorsun,” dedi adam, bunun genç bir kıza edilecek laf olmadığını farkına sonradan vararak.

“Kahve içiyordum,” dedi kız. “Size de ikram edebilir miyim?”

Adam gülmemek için kendini zor tuttu, kız bu kaba sarhoşun hakkından kendinden emin, bilmiş tavırlarla geldiğini düşünüyordu herhalde. “Teşekkürler,” dedi. “Bir fincan alırım.”

Bakışlarını odaklamaya çalıştı, kahvenin dumanı tütüyordu; kız, “Herhalde sade içersiniz,” diyerek kahveyi önüne koyunca suratını fincana yaklaştırıp dumanın gözlerine doğru tütmesine izin verdi ve biraz ayılmayı ümit etti.

“Seslere bakılırsa güzel bir parti,” dedi kız, katılmak istiyor-muş gibi çıkmamıştı sesi. “Herkes çok eğleniyor olmalı.”

“Güzel bir parti.” Adam aşırı sıcak kahvesini içmeye başla-dı, kızın kendisine yardımcı olduğunu bilmesini istiyordu. Baş dönmesi geçti, kıza gülümsedi. “Daha iyi hissediyorum,” dedi, “sayende.”

“İçerisi çok havasız olmalı,” dedi kız, dingin bir ses tonuyla.

Adam bu sefer yüksek sesle güldü, kız kaşlarını çatmıştı ama konuşmasına devam ederken onu mazur gördüğünü fark edebiliyordu: “Yukarısı öyle sıcaktı ki bir süreliğine inip burada oturayım dedim.”

“Uyuyor muydun?” diye sordu. “Seni uyandırdık mı?”

“Ödev yapıyordum,” dedi kız.

Tekrar kıza baktı ve onu özenli elyazlılarıyla kompozisyon-lardan, yıpranmış ders kitaplarıyla sıralarda atılan kahkahalar-dan oluşan bir dünyada hayal etti. “Liseye mi gidiyorsun?”

“Son sınıftayım.” Adamın bir şey söylemesini bekliyor gi-biydi, sonra ekledi: “Zatürre geçirince bir yıl geri kaldım.”

Adamın aklına söyleyecek hiçbir şey gelmediğinden (oğlan-lardan mı söz etmeliydi? basketboldan mı?) evin ön tarafından gelen boğuk sesleri dinliyormuş gibi yaptı. “Çok güzel bir parti,” diye tekrar etti dalgın dalgın.

“Partileri seviyorsunuz galiba,” dedi kız.

Adam sersemlemişti, öylece oturup boş kahve fincanına baktı. Evet, partilerden hoşlanıyordu herhalde, kızın sesinde belli belirsiz bir şaşkınlık tınısı vardı, sanki adam bir an son-ra gladyatörlerin yabani hayvanlarla dövüştüğü arenaları ya da

bir delinin bahçede tek başına dört dönerek vals yapmasını sevdiğini söyleyecekmiş gibi. Neredeyse baban yaşındayım kızım, diye düşündü, ama ben de daha dün ödev yapıyordum. “Basketbol oynuyor musun?” diye sordu.

“Hayır,” dedi kız.

Kızın mutfağa kendisinden önce geldiğinin, bu evde yaşadığının ve onunla konuşmaya devam etmesi gerektiğinin ayırına vararak sinirlendi. “Ne ödevi yapıyorsun?” diye sordu.

“Dünyanın geleceğine dair bir kompozisyon yazıyorum,” dedi kız gülümseyerek. “Sizce de çok saçma değil mi? Bence çok saçma.”

“Şu ön taraftaki partide de bu konuşuluyor. Buraya gelmemin sebeplerinden biri bu.” Kızın ona inanmadığını, mutfağa gelme sebebinin bu olmadığını düşündüğünü görebiliyordu, alelacele ekledi: “Dünyanın geleceğiyle ilgili sen ne diyorsun?”

“Bence pek uzun bir geleceği yok,” dedi kız. “En azından bu gidişatla.”

“Yaşamak için ilginç zamanlar,” dedi adam, hâlâ partideymiş gibi.

“Yani, ne de olsa,” dedi kız, “önceden bilmiyorduk diyemeyiz.”

Adam bir an kıza baktı, kız gözlerini iki renkli Oxford ayakkabısının ucuna dikmiş, ayağını usulca ileri geri sallarken bakışlarıyla hareketi takip ediyordu. “On altı yaşındaki bir kız böyle şeyler düşünmek zorunda kalıyorsa çok korkutucu bir çağda yaşıyoruz demektir.” Benim zamanımda, diye eklemeyi düşündü alay ederek, kızların akıllarındaki tek şey kokteyl içip oynaşmaktı.

“On yedi yaşındayım ben.” Kız kafasını kaldırıp adama tekrar gülümsedi. “Arada büyük fark var,” dedi.

“Benim zamanımda,” dedi adam üzerine basa basa, “kızların akıllarındaki tek şey kokteyl içip oynaşmaktı.”

“Sorun biraz da burada,” diye yanıt verdi kız ciddiyetle. “Sizin gençliğinizde insanlar gerçekten, yürekte korku duysaydı bugün böyle berbat bir halde olmazdık.”

Adamın sesi istemediği kadar sert (“Benim gençliğimde ha!”) çıktı ve çocuğun gönlünü hoş tutmaya çalışan bir yetişkinin mesafeli tavırlarını takındığını vurgulamaya çalışmış gibi hafifçe ondan uzağa döndü: “Biz de korktuğumuzu düşünüyorduk herhalde. On altı -on yedi- yaşındaki her çocuk korktuğunu sanır. Herkesin geçtiği bir süreçtir bu, kafayı oğlanlarla bozmak gibi.”

“Nasıl olacağını kurup duruyorum.” Kız adamın hemen arkasına, duvardaki bir noktaya bakarak usulca, tane tane konuşuyordu. “Nedense önce kiliselerin gideceğini düşünüyorum, Empire State Binası’ndan bile önce. Sonra da nehir kenarındaki tüm büyük binalar, içlerinde insanlarla yavaş yavaş suyun içine kayacak. Sonra okullar, belki Latince dersinin ortasında, Caesar’ı okurken.” Gözlerini adamın yüzüne çevirip donuk bir heyecanla ona baktı. “Caesar’da her yeni bölüme geçişimizde acaba bu bitiremeyeceğimiz bir bölüm mü olacak, diye düşünüyorum. Belki de biz Latince dersindekiler Caesar’ı okuyan son insanlar olacağız.”

“İsabet olurdu,” dedi adam kaygısızca. “Caesar’dan nefret ederdim.”

“Herhalde sizin gençliğinizde herkes Caesar’dan nefret ederdi,” dedi kız soğukça.

Adam bir dakika bekledikten sonra konuştu: “Kafamı böyle karamsar zırvalarla doldurman bence saçma. Kendine bir sine-ma dergisi al da rahatla.”

“İstedğim kadar sinema dergisi alabileceğim,” dedi kız ısrarla. “Neticede metrolar yıkılacak ya işte, o küçük gazete ba-

yileri de yerle bir olacak. İstedığınız kadar şekerleme ve dergi alabileceksiniz, ucuzculardan rujlar, suni çiçekler. Büyük mağazaların giysileri sokaklara saçılacak. Kürk mantolar da.”

“Umarım içki satan yerlerin duvarları da yıkılır,” dedi adam, sabrının taşıdığını hissederek. “İçeri girip kendime bir kasa brendi alır, bir daha da hiçbir şeyi kafama takmazdım.”

“Ofis binaları taş yığınlarına dönüşecek,” dedi kız, büyük, etkileyici gözleriyle ona bakmayı sürdürerek. “Ah, tamı tamına hangi *anda* olacağımı bir bilebilseydik.”

“Anlıyorum,” dedi adam. “Ben de diğerleriyle birlikte gidiyorum. Anladım.”

“Sonrasında her şey çok farklı olacak,” dedi kız. “Dünyayı bu hale getiren her şey yok olacak. Yeni kurallarımız, yeni yaşama biçimlerimiz olacak. Belki de evlerde yaşamayı engelleyen bir yasa çıkarılacak, anlıyorsunuz ya, böylece kimse kimseden saklanamayacak.”

“Belki de on yedi yaşındaki kızların okulda kalıp mantıklı düşünmeyi öğrenmeleri için bir yasa çıkarılır,” dedi adam ayağa kalkarak.

“Okul mokul olmayacak,” diye kestirip attı kız. “Kimse bir şey öğrenmeyecek. Şu an bulunduğumuz noktaya geri döneriz yoksa.”

“Pekâlâ,” dedi adam hafifçe gülererek. “Anlattıklarına bakılırsa gelecek epey ilginç olacak. Ben de görebilmek isterdim.” Omzunu yemek odasının sallanan kapısına yaslayarak durdu. İğneliyici bir yetişkin sözü söylemek için kıvranıyor ama kıza onu gerçekten dinlediğini ve kendisi gençken insanların böyle konuşmadığını belli etmekten çekiniyordu. “Latince de takılırsan,” dedi sonunda, “yardımcı olmaktan memnuniyet duyuyorum.”

Kız kıkırdayarak adamı afallattı. “Yine de her gece ödevimi yapıyorum ben,” dedi.

Salona döndü; insanlar etrafında neşeyle dolanıyor, piyanonun başındaki grup şimdi “Home on the Range”i söylüyordu; ev sahibesi mavi takım giymiş uzun boylu, zarif bir adamla hararetli bir sohbet dalmışken kızın babasını buldu ve, “Kızınızla az önce çok ilginç bir konuşma yaptım,” dedi.

Ev sahibinin gözleri hızla salonu taradı. “Eileen’le mi? Nerede?”

“Mutfakta. Latince ödevini yapıyor.”

“*Gallia est omnie divisa in partes tres,*”^{3*} dedi ev sahibi boş bir yüz ifadesiyle. “Biliyorum.”

“Gerçekten olağanüstü bir kız.”

Ev sahibi pişmanlık içinde başını salladı: “Zamane çocukları.”

* (Lat.) “Galya’nın tamamı üç parçaya ayrılmıştır.” Caesar’ın *Galya Savaşı* kitabının giriş cümlesi. (ç.n.)

İFRİT SEVGİLİ

Gece iyi uyuyamamıştı; Jamie çıktıktan sonra oyalanarak yatağa girdiği saat bir buçuktan sonunda kalkıp kendine kahve yapma izni verdiği saat yediye kadar yattığı yerde dönüp durmuş, irkilerek uyanıp loş odaya bakmış, olanları tekrar tekrar hatırlayıp yeniden hummalı rüyalara dalmıştı. Kahvesini içmesi neredeyse bir saat aldı -yolda sağlam bir kahvaltı yapacaklardı-sonra erkenden giyinmek dışında yapacak hiçbir şeyi kalmadı. Kahve fincanını yıkayıp yatağı topladı, giymeyi tasarladığı giysileri dikkatle inceledi, pencerenin başına geçip hava güzel olacak mı acaba diye durduk yere endişelendi. Kitap okumak için oturdu, onun yerine kardeşine mektup yazmaya karar verdi, en okunaklı yazısıyla, “Sevgili Anne, sen bu mektubu aldığında ben evlenmiş olacağım. Ne tuhaf değil mi? Ben de hayret içindeyim, olayların nasıl geliştiğini anlatınca ne kadar tuhaf olduğunu göreceksin...” diye yazmaya başladı.

Elinde kalemle otururken mektuba nasıl devam edeceğini düşündü, yazdığı satırları okudu, sonra mektubu yırttı. Pencereye gitti ve havanın su götürmez biçimde güzel olduğunu gördü. Belki de mavi ipek elbiseyi giymemesi gerektiğini geçirdi içinden o an, fazla sadeydi, neredeyse sert bir havası vardı, oysa o yumuşak, kadını görmek istiyordu. Endişe içinde dolabındaki giysilere teker teker baktı ve bir önceki yaz giydiği desenli elbisede duraksadı; onun için fazla genç işiydi, yakası fırfırlı, desenli elbise mevsimi daha gelmemişti, ama yine de...

İki elbiseyi gardırobun kapısına yan yana astı, sonra içinde küçük bir mutfak bulunan dolabın güzelce kapatılmış cam kapılarını açtı. Demliğin altını yakıp pencereye gitti, hava güneşliydi. Kahve fokurdamaya başlayınca mutfağa dönüp temiz bir fincana kahve koydu. Mideme yakında katı bir şeyler girmezse

başım ağrıyacak, diye düşündü, düzgün bir kahvaltı etmeden bunca kahve, bir sürü de sigara. Baş ağrısı, düğün gününde; gidip banyo dolabından aspirin kutusunu aldı ve mavi el çantasının içine attı. Desenli elbiseyi giyerse kahverengi bir el çantasına geçmesi gerekecekti, tek kahverengi el çantasıysa dökülüyordu. Çaresizce durup bir mavi el çantasına, bir desenli elbiseye baktı, sonra el çantasını bıraktı, gidip fincanı aldı, pencerenin yanına oturup kahvesini içmeye ve tek göz dairesini dikkatle incelemeye başladı. Bu gece buraya dönmeyi kararlaştırmışlardı, her şey yerli yerinde olmalıydı. Aniden dehşete kapılarak yatağa temiz çarşaf sermeyi unuttuğunu fark etti; çamaşırlar yıkamadan yeni gelmişti, dolabın üst rafından temiz örtülerle yastık kılıfları aldı ve yatağın üstündekileri çıkardı; çarşafı niye değiştirdiğini düşünmemek için hızlı hızlı çalışıyordu. Bu küçük bir yataktı, koltuğa benzemesini sağlayan bir örtüsü vardı, yani işini bitirdiğinde kimse çarşafı değiştirdiğini anlamayacaktı. Eski örtülerle kılıfları banyoya götürüp kirli sepetine tıkaştırdı, banyodaki havluları da sepete atıp rafa temiz havlular koydu. Döndüğünde kahvesi soğumuştü ama yine de içti.

Sonunda saate bakıp da dokuzu geçtiğini görünce nihayet acele etmeye başladı. Banyo yaptı, temiz havlulardan birini kullanıp sepete attı ve yerine yeni bir temiz havlu koydu. Güzelce giyindi; iç çamaşırlarının hepsi temiz, çoğu da yeniydi; geceliği de dahil önceki gün giydiği her şeyi sepete attı. Sıra elbiseye gelince dolap kapısının önünde duraksadı. Mavi elbise kesinlikle münasip ve temizdi, üstüne de yakışıyordu sanki; ama Jamie'nin yanında birkaç kere giymişti bunu, düğün gününe özel bir yanı yoktu. Desenli elbise fazlasıyla güzeldi, Jamie de onu daha önce görmemişti ama yılın bu vaktinde desenli elbise giymek kuşkusuz mevsime uygun değildi. Bu benim düğünüm, istediğim gibi giyinirim, diye düşündü sonunda ve desenli elbiseyi askıdan aldı. Elbiseyi boynundan, kafasından geçirirken temiz ve hafif olduğunu hissetti ama aynada kendine baktığında

boyundaki fırfırların boğazına hiç de yakışmadığını hatırladı; salınan geniş etek de hiç şüphesiz genç bir kız için, özgürce koşacak, dans edecek, yürürken kalçalarıyla eteği sallandıracak biri için tasarlanmış gibi görünüyordu. Kendimi sırf onun için olduğumdan daha güzel göstermeye çalıştığımı, benimle evlendiği için daha genç görünmek istediğimi sanacak, diye düşündü aynada kendine bakarken tiksintiyle ve desenli elbiseyi üstünden öyle hızlı çıkardı ki koltukaltında bir dikiş attı. Eski mavi elbisenin içinde rahat ve kendi gibi, ama sıkıcı hissediyordu. Önemli olan üstündeki giysiler değil, dedi kendine sertçe, sonra başka bir şeyler bulmak için sıkıntıyla dolaba döndü. Jamie'yle evlenmesine iyi kötü uygun düşecek tek bir şey bile yoktu ve bir an yakınlardaki küçük bir dükkâna koşup bir elbise almayı düşündü. Sonra saatin ona geldiğini fark etti, sadece saç ve makyaja yetecek kadar vakti vardı. Saçı kolaydı, ensesinde topuz yaptı ama makyaj hem olabildiğince güzel hem de olabildiğince kendi gibi görünmesi arasında yine ince bir denge gerektiriyordu. Teninin solgunluğunu ya da kaz ayaklarını bugün, sanki sadece düğün için yapıyormuş gibi saklayamazdı, öte yandan Jamie'nin çökmüş, buruş kırış biriyle evlenmesi düşüncesine de dayanamıyordu. *Ne de olsa* otuz dört yaşındasın, dedi kendine banyodaki aynada. Evlilik ruhsatında otuz yazıyordu.

Saat onu iki geçiyordu, ne giysisinden ne yüzünden ne dairelerinden memnundu. Kahveyi tekrar ısıtıp pencerenin yanındaki sandalyeye oturdu. Artık elimden başka bir şey gelmez, diye düşündü, son dakikada bir şeyleri değiştirmeye çalışmanın manası yok.

Kararını vermiş ve sakinleşmiş bir halde Jamie'yi düşünmeye çalıştı ama ne yüzünü gözlerinin önüne getirebildi ne de sesini hatırlayabildi. İnsan sevdiğini hayal edince hep böyle olur zaten, diye düşündü ve bugünle yarını unutup geleceğe, Jamie'nin tanınan bir yazar olduğu, kendisinin işi bıraktığı ve geçen haftaki planları uyarınca beraberce sayfiyede, altın sarısı bir evde ya-

şadıkları geleceğe daldı. “Eskiden çok güzel yemek yapardım,” demişti Jamie’ye. “Biraz pratikle tekrar vanilyalı kek yapabilirim. Kızarmış tavuk da,” demişti, sözlerinin Jamie’nin zihnine sevgi dolu bir hatıra olarak kazınabileceğinin bilincinde. “Holandez sos da.”

On buçuk. Ayağa kalkıp kararlı adımlarla telefona yürüdü. Numarayı çevirdi, bekledi, kızın metalik sesi, “... saat tam olarak onu yirmi dokuz geçiyor,” dedi. Hareketinin tam bilincinde olmadan saatini bir dakika geri aldı ve geçen gece kapıda, “Onda görüşürüz o halde. Hazır bekleyeceğim. *Rüya* görmüyorum değil mi?” dediğini hatırladı.

Jamie koridorda ilerlerken gülüyordu.

Saat on bir olduğunda desenli elbisesinin yırtığını dikmiş, dikiş kutusunu dikkatle dolaba kaldırmıştı. Üstünde desenli elbiseyle pencerenin kenarına oturmuş, bir fincan kahve daha içiyordu. Demek giyimime biraz daha vakit ayırabilirmişim, diye düşündü, ama artık vakit öyle geç olmuştu ki Jamie her an gelebilirdi, en başa dönmeden de herhangi bir şey düzeltmeye cesaret edemiyordu. Evde o gün başlayacak ortak yaşamları için ayırdıklarından başka yiyecek yoktu: açılmamış bir paket domuz pastırması, kutuda bir düzine yumurta, açılmamış bir paket ekmek ve açılmamış tereyağı; ertesi sabahın kahvaltısı. Kapıya not bırakıp bir şeyler yemek için aşağıdaki büfeye koşmayı düşündü. Sonra bir süre daha beklemeye karar verdi.

Saat on bir buçuğu bulduğunda öyle başı dönüyordu, öyle elden ayaktan düşmüştü ki aşağı inmek zorunda kaldı. Jamie’nin telefonu olsaydı onu o an arardı. Hal böyleyken çalışma masasını açıp bir not yazdı: “Jamie, aşağıdaki büfedeyim. Beş dakikaya dönerim.” Tükenmez kalemin mürekkebi eline aktı, banyoya gidip ellerini yıkadı, kullandığı temiz havlunun yerine yenisini koydu. Notu raptiyeyle kapıya tutturdurdu, her şeyin mükemmel olduğunu doğrulamak için daireyi son bir kez